جەنگەکان درێژەپێدەری سیاسەتی چەوسانەوەی ئابووری چینایەتین!!.. نەجمەدین فارس

ئەوەی کەلە ڕابردوودا گوزەراوەو ،لەئێستادا دەگوزەرێت، جەنگەکان هەمووکات هۆکاری دەمەزەردکردنەوەی دەسەڵات وبەرژەوەندی تایبەتی کۆمەڵێکی کەمی باڵادەست بوون،لە فۆڕمە جیاوازەکانی دەوڵەت و دەسەڵاتی خێڵەکی و ئاینی وئەرستۆکراتی ودێموکراسی وئۆلیگارشی ودیکتاتۆریەت و ئیمپراتۆرەکان بووە.

سەرەتای دا بەش بوونی کۆمەڵگای سەرەتایی بێچین و توێژ بۆ دووچین و دووبەرژەوەندی جیاواز لەمێژوودا،سەرەتای دەستپێکردنی جەنگە جیاوازو جۆراوجۆرەکان بووە، بەشێواز وتەکنیکی جیاواز ،لەپێناوی هەژموونگەرایی وبەرژەوەندپەرستی باڵادەستانی خێڵ وفۆڕمە جیاوازەکانی دەسەڵاتدارێتی و دەوڵەت. دروستکردن وبەرپاکردنی جەنگەکان لە مێژوودا بۆ شاردنەوەو پەردەپۆشکردن ودوورخستنەوەی لەدەستدانی دەسەڵات و بەرژەوەندیە تایبەتیەکانی دەسەڵاتداران بووە،کە لە ئەنجامی جیاوازی چینایەتی و هەڵاوێردنی چینەکانی خوارەوە سروشتێکی ململانێی لەنیوانیاندا دروستکردووە، وب□ بەردەوامی لەململانێدا بوون.

ب□ پێی سەردەمەکان جۆری چەک و تێچووی جەنگەکانی گۆڕانکاریان بەسەرداهاتووە. دواکەووتویی و پێشکەوتووی چەکەکان گۆڕانکاری بەسەر ڕێژەی کوشتاروو کاولکاریدا هێناووە.لەئەنجامدا جەنگەکان هۆکاری ماڵ وێرانی وخوێن ڕشتن وقات وقڕی بووەو دەبێت، بەهەرشێوەیەک بێت ئەوجەنگانە جەنگێکی نا□داو□رانەو ناڕەوایە بۆ ژیانی مر□قایەتی،لەبەرئەوەی درێژەپێدەری هەمان هەلومەرجی ژیانە بەشێوەیەکی خراپتر. جەنگەکان لەڕێگەی بڕیادانی دەسەڵاتدارانی خێڵ ودەوڵەتەوە بەرپا بوون و هیچ لایەنێکی خوارەوەی کۆمەڵگاکان ڕەزامەندیان لەسەری نەبووەو دەرنەبڕیووە. بەرژەوەند پەرستانی دەسەڵات ، ب□ بەرژەوەندی خۆیان جەنگەکانیان هەڵگیرساندووە. ئەگەر دەسەڵاتدارانی دەوڵەت بۆ قازانجی خۆیان و هێشتنەوەی دەسەڵاتیان و ک□ی□□کردنی دانیشتوانی کریگرتەی کارو سەرمایە نەبێت، ئەیانتوانی بە تێچووی جەنگەکانیان دڕیان ب□ه□زاری بدایە و قاتووقڕی وبرسێتی وکێشەناوخۆیەکانیان بنج بڕوو کۆتایان پێ بهانیایە. دەرئەنجام جەنگ بۆ دەسەڵاتداران لە جیهاندا هۆکارە بۆ ک□ی□□کردن و

چەوساندنەوەی زیاتری بەشەکانی خوارەوەی کۆمەڵگایەو □ بەدەستھێنانی زیاتری دەسەڵات و بەرژەوەندیە بۆ دەسەڵاتداران. جەنگەکان بەشێکی گەورەی بازرگانی وقازانجە بۆ کۆمپانیاکانی بەرھەم ھێنانی چەک لەجیھاندا. بەپێی ڕاپۆرتێکی ماڵپەڕیDW ی ئەڵمانی لەساڵی ۲۰۲۱ز یدا، بڕی چەکی سەربازی فرۆشراو لەبازاڕی جیھانیدا ۵۹۲ پێنج سەدو نەوەت ودوو ملیار دۆلار بووە ،لەو بڕەش بەشی شێر بە کۆمپانیا ئەمریکیەکان بڕاوە کە زیاتر لە نیوەی ئەو بڕەی سەرەوەیە کە بایی ۲۹۹ دووسەد ونەوەت نۆ ملیار دۆلار بووەو بە ووڵاتانی فرۆشتووە. ڕێژەی فرۆشتنەکانی چەک لەلایەن ووڵاتانی بەرھەمھێنەوە بەم شیوەیە ۳،۲،% دەوڵەتانی ئەوروپا،۲%ئیسرائیل، ۱،٦ % ئەڵمانیا،٦،۸% بەریتانیا، ۱،۲ % کۆریای باشوور، ۳% روسیا، ۱،۵ % یابان، ٤،۹% ف□□نسا،۲،۸ % ئیتالیا،۱۸ % چین،٤ % دەوڵەتانی تر،۵۱ % ئەمریکا.(۱) ئەم دەسکەوتە بێشوومارەی بەدەستھێنانی دۆلار چەکی جەنگی پێویستیان بە جەنگ وبەکارھێنانیانە ، تا لەبازاڕەکانی جیھاندا ساغیان بکەنەوە. بازرگانی چەک پڕ قازانجترین بازرگانیە لەجیھاندا. لەبەرئەوە ڕوودانی جەنگەکان ھۆکار دەبن بۆ بازاڕ گەرمی چەک. ڕوودانی جەنگە کان سروشتی سیستەمی بازاڕی سەرمایەداین.

سیستەمی سەرمایەداری و بۆرژوازی لیبراڵی لەوکاتەوەی کە سەری لە ناو پەیوەندی ئابووری کۆمەڵایەتی سیاسی دەرەبەگایەتیدا دەرھێناوە، لەپێناو سەقامگیرکردن و ھێشتنەوەی دەسەڵات و فۆڕم وشێوازی بەرھەمھێنان وبەڕێوەبردن و چاودێری کردنی کەڵەکەی سەرمایەو قازانج، لەمێژووی خۆیدا زۆرترین جەنگ و کوشتارگەی بەرپاکردووە لەچاوو جەنگەکانی کە لەھەردوو سەردەمی فرماسێۆنی ئابووری و کۆمەڵایەتی کۆیلایەتی و دەرەبەگایەتیدا ڕویانداوە. جەنگە دوورودرێژە داگیرکاریەکانی ئەوروپا وجەنگە ناوخۆییەکان و ،دروستکردنی ھاوپەیمانیە جیاوازەکان و ھەردوو جەنگی جیھانی یەکەم ودووەم و جەنگەکانی ناو قاڕەجیاوازەکان ،ھۆکاربوون بۆ کوژرانی سەدەھاملیۆن مرۆڤ،ھەروەکو ئەو جەنگانەی کە یۆنانیەکان و ڕۆمانیەکان ،پارسەکان ،ئیسلام وخاچپەرستەکان بەرپایان کردووەو خەڵکیان بەناھەق کۆمەڵ کوژ کردووە، لەپێناوی دەسەڵاتی پاوانخوازانەی دەسەڵاتداران و بەرژەوەندیدا ئەنجامیانداوە. ھیچ جەنگێکی ناڕەوای دەوڵەتان و دەسەڵاتداران لەمێژوودا نەبووەتە ھۆی باشترکردنی ژیانی ئابووری وکۆمەڵایەتی وسیاسی ،بێجگە لەوەی کە ھۆکاربووە بۆ کوشتارو بێ ماف کردن و زیاتر ھەژارکردن وبرسی کردنی زۆرترینی دانیشتوانەکەی و بەتایبەتتر کۆیلەی فرۆشیارانی ھێزی کار پشکی شێری ئەوبرسێتی و قاتووقڕیەی بەرکەوتووەو بەردەکەوێت.

ئەوجەنگانەی ئێستا لەناوچەکەو جیهاندا ڕوودەدەن، جەنگی تورکیا دژی کوردی دانیشتوی سوریا و تورکیا و جەنگی ڕوسیا دژی ئۆکرانیا و جەنگی نێوان دەوڵەتی ئیسرائیل و فەلەستینیەکان وبەتایبەت تر دژی غەزەییەکان ،جەنگێکی نەگریسی خوێناویەو بەرۆکی بە دانیشتوانەکانیان گرتووە، ناڕەوایەو مرۆڤێکی زۆری تیادا دەبێت بەقوربانی وسوتەمەنی،وە هیچ ئەندامێکی خێزانی دەسەڵاتداران و خۆیان تیاناچێت ، بەڵکو دەبێتە زیاتری بەدەستهی□نانی قازانج بۆ بازرگانانی جەنگ ،وفرۆشتنی زیاتری چەک لەلایەن ووڵاتانی بەرهی□مهی□نیەوە. هەروەکو لەپێشتردا باسمان کرد ،بە تێچووی ئەوجەنگانە ئەیان توانی چارەسەری هەژاری و برسیتی ونەداری وئاوارەیی لە ناوخۆی ووڵاتەکانیاندا بکردایە کە بەربینگی دانیشتوانەکەی گرتووە. بەشداری کردنی ووڵاتانی جیهان و ناوچەکە بەشێوەی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ و درێژەدان بەجەنگی ڕۆپۆشکراو بە بیروبڕوای جیاوازی ئاینی و مەزهەبی و نەتەوەیی، بۆ درێژەدانە بەهەمان سیاسەتی خۆسەپێنانەی سەرمایەداری و لیبرالیزمە ودر□□ژکردنەوەی سیستەمی ئابووریانە. بە پۆزشی هەڵگرانی و ڕوپۆشکراوی سیاسەتی جیاوازی ئاینی و مەزهەبی ونەتەوەیی جیاواز برەو بەجەنگەکانیان دەدەن ،لەگەڵ ئەوەی مەزهەب و ئاینەکانیان لەمێژوو لە ساتەوەختی نوسرانیاندا و هەتائێستاش هۆکاری چەندین جۆری کۆیلەیەتی وجیاوازی جنسی و ڕەگەزی بەشێکی دیاری هەڵاوێردنی مرۆڤەکان بووەوبەرج□س□ت□کردووەو برەوی پێداوەو هەڵینەوەشاندووەتەوە ،لەڕێگەی دووبارەکردنەوەیەوە برەوی پێداوە لەئێستادا، لەڕێگەی گەوجاندنیانەوە مرۆڤگەلێکی بەدوای خۆیاندا هەڵخراندووەو وەکو کۆیلە خزمەتیبەرژەوەندی و سیاسەتەکانی خۆیانیان پێدەکەن ،چ جای ئەوەی ئاسودەیان بکات.

لەجیاتی ئەوەی هەردوولایەنی بڕیاردەری جەنگی ئیسرائیل و فەلەستینیەکانی غەزە ،چارەسەری هەژاری و □□ش□و□وتی دانیشتوانەکانیان بکەن بەتێچووی جەنگەکانیان ،جەنگیان بە قازانجی ماددی و هێشتنەوەیان لە دەسەڵاتدا بەکار دەهێنن و هێناوە. ئاماری ترسناکی هەژاری بەرۆکی بە دانیشتوانی جیهان گرتووە هیچ هەوڵێکیش بۆ چارەسەری نیە ، بێجگە لە درۆوو دەلەسەی دەسەڵاتداران و ڕێکخراوە جیهانەکان نەبێت ،کە خۆیان و سیستەمە ئابووری کۆمەڵایەتی سیاسیەکەیان سەرچاوەی هەژاری وجەنگە خوێناویەکانن. هۆکار چیە جەنگ بەرپادەکەن و هەوڵنادەن هەژاری لەووڵاتەکانیاندا چارەسەربکەن؟؟ لە دەوڵەتی ئیسرائیلدا ڕێژەیەکی ترسناکی هەژاری و ڕەشوڕووتی بەرۆکی بە زیاتر لە ٦٥٠٠٠٠شەس سەدووپەنجا هەزار خێزانی

گرتووە(٢) هەروەها دانیشتوانی غەزە ڕێژەی هەژاریەکی ڕەهای هەیە کە بە لە ٧٠% لەسەدا هەڤتای دانیشتوانەکەی مەزەندە دەکرێت.(٣) لەگەڵ ئەوەشدا کەیلە و بەکرێگیراوەکانی هەردوو دەسەڵات هەتکی کچ و کوڕانی یەکتر دەکەن، دەسەڵاتدارانیش زیاتر ئاگری جەنگەکەیانی پەخش دەکەن.

ئەمەش بە لایەنەکانی هاوکاری کەری ووڵاتان بە هێزەکانی جەنگی ئیسرائیلیەکان و فەلەستینیەکان ،کە خۆی لەهەردوو دەووڵەتی ئەمریکاو چەند دەوڵەتێکی ئەوروپا و ئێراندا دەبینێتەوە. ئەمانیش ئەیان توانی چارەسەری هەژاری و کەیلایەتی دانیشتوانەکەی خۆیان بکردایە . کە ڕێژەی هەژاری و کەیلایەتی بەپێی ڕاپۆرتی بەیاردەرێکی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان، تیایدا هاتووە کە لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا کە هەژاری و کەیلایەتی بەرێکی بە ٤١ چل ویەک ملیۆن مرۆڤ گرتووەو لەژێر هێڵی هەژاریەوە دەژین و وە لەهەر سێ کەس لەوانەش یەک دانەیان منداڵە.(٤) ئەمەش لەپێناوی باڵادەستی و هەژموونکردنە بەسەر جیهاندا. هەروەها دانیشتوانی ئێرانیش بە بەش نین لەو هەژاری و کەیلە کردنە جیاوازجیاوازانە، لەم ووڵاتەدا ڕێژەی هەژاری ١/٣ یەک لەسەر سێی دانیشتوانەکەی پێکدەهێنێت کە دەکاتە نزیکەی ٢٦،٦٠٠٠٠٠ بیست وشەش ملیۆن و شەش سەد هەزار کەس.(٥) لەپێناوی مانەوەی دەسەڵاتی تەتالیتاریانەی جیاخوازی ئاینی و مەزهەبی و ڕەگەزی فاشیانەی بە هەوساری تیرۆریستیانە.

لەلایەکی تر دەوڵەتی تورکیاش وەکو سەگی هار بەچواردەوری خۆیدا ئەنڕێنێت و پەلاماردەدات ،بە ناوخۆی خۆیەوە ناوەستێت ووڵاتانی دەووروبەری دەکاتە مەیدانی جەنگ وتیرۆرکردنی کەسانی سیاسی و نەیارانی . حاڵی ناوخۆی خۆی زۆر خراپ و پێشێلکاری زۆری دەوڵەتی هەیە دژ بە ئازادیەکان و زۆرێک لە ڕۆژنامەوان و نووسەر و چالاکوانی سیاسی و مەدەنی سیخناخ و ڕاپێچی زیندانەکانی کردووە.

ئەوە ئەگەر باسی هەژاری و کەیلەکردنی بەشێک لە دانیشتوانەکانی بکەین ئەوا بەپێی پەیمانگای سەرژمێری حکومەتی تورکیا ١٤،٤% لەسەدا چواردە کەما چواری دانیشتوانەکەی لەژێر هێڵی هەژاری و کەیلایەتیدان.(٦) بەو حاڵەشەوە داڵدەی تیرۆرو ڕەشکوژی دەدات و پێشێلی هەموو مافەکی سەرەتایی مرۆڤ دەکات. لەجیاتی ئەوانە و تەچووی جەنگەکانی ناوخۆیی خۆی و دەرەوەکانی چارەسەری ژیانی هەژارەکانیان بکەن باشترنیە ، ئەگەر جەنگەکانیان سەرچاوەی قازانجی ماددی سەرمایەو دەسەڵاتداریان نەبێت؟؟

دەرئەنجامی ئەوانەی سەرەوە ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت ،ئەو هێزگەلانەی دەوڵەت و حیزبەکانی کەلەدەسەڵاتدان، جەنگ بووەتە سەرچاوەی قازانج و درێژەدان بەدەسەڵاتدارەتیان ،چ ئەو وڵاتانەی چەک دەفرۆشن و چ

ئەوانەشی کە جەنگ دەکەن،لەسەر لاشەو خوێن و ئێسقانی هەژاران و نەدارانیان،بازرگانی و قازانج دەکەن و دەسەڵاتیان بەرقەرار دەکەنەوەو هەژموونی خۆیان زیاتر دەکەن و درێژە بە تەمەنی سیاسی وئابووری خویان دەدەن . کەواتە جەنگەکان درێژە پێدەری سیاسەت لیبراڵ و ئابووری چەوسانەوەی چینایەتین.

سەرچاوەکان:

1- حرب-أوكرانيا-ليست-كل- الأبناء-سارة-لشركات-صناعة-الأسلحة www.dw.com/ar/a-63988700

2- تقرير-نسبة-الإسرائيليين- الذين-يعيشون www.ar.timesofisrael.com

3- عام- الحصار-وتفاقم- الفقر-في-غزة www.alaraby.com.uk/economy/2022

4- خبير الأمم المتحدة: فقراء أمريكا أصبحوا أكثر عوزا في عهد ترامب www.reuters.com

5www.iranintl.com/ar/202305316297.

6-معهد-الإحصاء-معدل-الفقر-في-تركيا-لم-يتغ /www.zamanarabic.com/2023/05/08

مێژووی دروستبوونی یەکەم قوتابخانەی ڕوشدیه لە ڕواندز.. یاسین برایم

پرۆسەی پەروەردە و فێربوون لە میرنشینی سۆران، مێژوویەکی کۆن و زەنگین و پڕ بەرهەمی هەیە. مێژووی نووسین، لەم دەڤەرە بۆ دوورتر دەروات، هەردوو کۆلە بەناوبانگەکەی کۆلەشین و تۆبزاوە لە مەملەکەتەکەی ڕواندز، جێگای شانازییە و نیشانەی شارستانییەت و ڕۆشنبیریی بووە(1). لە نێو حوجرە و مزگەوت و مەدرەسەکانی ئەو دەڤەرە، چرای زانست و فێربوون و پرۆسەی نووسین و گرینگیدان بە کتێب و بەدەستهێنانی زانیاریی و مەعریفە بوونی هەبووە. ئەگەر بڕوانینە هەردوو بەرگی کتێبی (کنوز الکرد)ی محەمەد عەلی

قەرەداغی، چەندان زانا و مەلا و مەدرەسە و مزگەوت و دەستنووس و نامەی گرانبەها، مێژووی ئەم دەڤەرە پێشان دەدەن. لەسەردەمی میرمحەمەدیش، ئەو شارە زێدەتر دەبێتە لانکەی زانست و پەروەردە و ڕۆشنبیریی و ئایین و پێگەیاندنی زانا و عەلامەی مەزن. هەبوونی کتێبخانە زەنگینەکەی پاشای گەورە، وەك لە ساڵنامەی (نظارة المعارف العمومية)، ساڵی1317 کۆچیی و 1890 زایینی هاتووە، ئاماژە بەوە دەکات زیاتر لە (4000) هەزار کتێب و بڵاوکراوە و دەستنووسی ئایینی و شەرعی و بوارەکانی دیکە، بە زمانەکانی کوردی و عەرەبی و فارسی و تورکی بوونی هەبووە (2) . لە دوای ڕووخاندنی میرنشین و هاتنی دەسەڵاتدارانی عوسمانییەکان، ئەم چرایە بە ئاسانی فرامۆش نابێ. لە دوای کردنەوەی قوتابخانەی ڕوشدییە لە ویلایەتەکانی عێراق و شارە گەورەکان. ئەوا ڕواندزیش دەبێتە پێشەنگی ئەو شارانە قوتابخانەی لێ دەکرێتەوە. قوتابخانەی ڕوشدییە لە موسڵ و بەغدا و کەرکووك و هەولێر و ڕواندز دادەمەزرێن. موسڵ لە ساڵی 1864 و و هەولێر لە 1868 و سلێمانی 1870 و ڕواندز 1873 و کفری (صلاحیە) 1881 مێژووەی دروستبوونیان تۆمار کراوە (3) . بەڵام بە پێی بەڵگەنامەکانی عوسمانیی مێژووی دروستبوونی قوتابخانەی ڕوشدیە لەم شارە کۆنترە. لە دوای موسڵ و کەرکووك، هەولێر و ڕواندز، یەك مێژوویان هەیە، بەم شێوەیە ڕواندز دەبێتە پێشەنگی شارەکانی کوردستان و تەنانەت لە زۆر شارە گەورەکانی عێراق و وڵاتە عەرەبەکانی ئێستا لە پێشترە. با چەند بەڵگەنامەیێك بخەینە ڕوو و بگەینە حەقیقەت.

بە پێی بەڵگەنامەی تۆمارکراو[A.mkt.mhm 00422.00008] لە 30/8/1868 لە نەزارەتی مەعاریفی گشتیی شکۆدار هاتووە “لە قایمقامیەتی ڕواندز مەکتەبی ڕوشدیە دروستکراوە، ئەوەی پێویستە لە ڕیسالە و پەڕتووك ڕەوانە بکرێت، لە ویلایەتی بەغداد نووسراوە، ڕەوان کراوە لەگەڵ هاوپێچ بۆ واڵا بەرز کراوەتەوە، نووسراوی ناوهاتوو ڕەوان بکرێتەوە و هیمەتێ بکرێت لە جێبەجێکردنی کارەکە(4)”. لە مانگی ئەیلوول جارێکی دیکە” لە بەڵگەنامەی تۆمارکراو[A.MKT.MHM 29 00427.00010ی جمادی یەکەم 1285، 17/9/1868]. بەم شێوەیە هاتووە، پایەی جەنابی پیرۆزی سەدارەت، ژمارە (65)، ڕاگەیەندراوی بەندەنامە ێ”لە سانجاقی ڕواندز مەکتەبی ڕوشدیە دروستکراوە و لە فەرمانگەی مەعاریفی گشتیی نامە و پەڕتووك و موعەلیم هەڵبژێردرێت و ڕەوان بکرێت. لە ڕۆژانی ڕابردوو ڕاگەیاندرابوو کە مەکتەبی ناوهاتوو موعەلیمی دووەم بە ناوی خەتیب زادە ئیبراهیم ئەفەندی دابمەزرێت. بۆ ئەم مەبەستە مەزبەتەی ناوهاتوو و دەستوخەتی ناوهاتوو و هاوپێچ پێشکەش کراوە، هەر کە

پەیوەندیداری وەکالەت ڕەزامەندی نیشان دا، کارەکە جێبەجێ دەکرێت، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستە. مۆری والی ویلایەتی بەغداد_ سەید محەمەد تەقیەددین(5)". پاش دوو هەفتە، بەسەر ئەم نووسراوە، زانیاریێکی دیکەمان دەستدەکەویت. لە بەڵگەنامەی [A.MKT.MHM 00423.00087] لە 27ی جەمادی کۆتایی 1285(15/10/1868)]. بەم شێوەیە دەڵێت "لە سانجەقی ڕواندز مەکتەبی ڕوشدیە دروست کراوە وخەتیب زادە ئیبراهیم ئەفەندی بە موعەلیمی دووەم هەڵبژێردراوە، لەبارەی دەست بەکاربوونی نووسراو لە ویلایەتی بەغداد ڕەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە(6)."

بەپێی ئەو سێ بەڵگەنامەیە بێت لە مانگی ئاب و ئەیلوول و تشرینی یەکەم ساڵی 1868 مێژووی دامەزراندنی ئەم قوتابخانەیە و یەکەم مامۆستاش (ئیبراهیم ئەفەندی خەتیب زادە)یە. وەلێ چ زانیاریێك لەبەردەست دانییە لەسەر ژمارەی پۆل و قوتابی. گومانی تێدانییە ساڵی خوێندنی 1868_1869 یەکەم ساڵی خوێندنی فەرمی قوتابخانەی ڕوشدیە لە نێو شاری ڕواندز. لە بەڵگەنامەیێکی دیکە [00059.00116 MF.MKT لە 21 موحەرەم 1296 (15/1/1879)]. هاتووە " ویلایەتی بەغدادی شکۆدار.

دامەزراندنی مەکتەبی ڕوشدیەی ڕواندزی شکۆدار، گەیشتە 9ساڵ، کەچی ژمارەی قوتابییانی لە 8 قوتابی زیاتر نەبووە، هەروەها لە مەکتەبی ناوهاتوو پێویستە 4 پۆل هەبێت، کەچی 2 پۆل هەیە، لە خشتەکە ڕوون بۆتەوە و لە تۆمارەکانیش دەرکەوتووە، تا ئێستا خشتەی تاقیکردنەوە ڕەوان نەکراوە، لێکۆڵینەوە بکرێت و ئاماژەی پێ بکرێت، ئەو هۆکارانە دەستەبەر بکرێن کە دەبنە هۆی زیادکردنی قوتابی(7)". ئەم نووسراوە بەڵگەیێکی دانپێدانە بۆ هەبوونی خوێندن بۆ ئەو مێژووە. زۆر بەڵگەی دیکەی عوسمانیی هەیە، لەسەر ناوی مامۆستایان و ژمارەی پۆل و ژمارەی قوتابییان و کەموکورتی قوتابخانە و دواکەوتنی مووچە و دامەزراندن و گواستنەوەی مامۆستایان و داواکاری و پێداویستیی مامۆستایان… تد. بەرچاو دەکەون. ساڵەکانی خوێندن لە ڕووی ژمارەی قوتابییان لە هەڵکشان و دابەزین دایە، تا 30 قوتابی هاتووە، کەچی لە ساڵی 1885 گەیشتووە بە 50 قوتابی(8). ئەم قوتابخانەیە بەردەوام دەبێت و لەکاتی هەڵگیرسانی جەنگیی یەکەمی جیهان (1914_1918) و هاتنی سوپای ڕووس بۆ ڕواندز و سووتاندن و وێرانکردنی شارەکە بەردەوامی هەبووە(9). بۆیە خوێندن لە سەردەمی عوسمانییەکان گرینگی خۆی هەبووە و ڕۆڵی هەبووە لە پێگەیاندنی کەسانی ڕۆشنبیر و فەرمانبەری پێگەیشتوو و بەڕێوەبەری شارەزا، لە کاروباری سیاسی و سەربازی و پەروەردەیی و کارگێڕیی و کۆمەڵایەتیی و ئایین و بەڕێوەبردنی وڵات. پرۆسەی خوێندن و پەروەردە بەردەوام

لە گەشەسەندن و فراوانبوون دابووە. لە ساڵنامەی ویلایەتی موسڵ، ساڵی 1312 (1894_1895)، ئاماژە بەوە دەكات لە قەزای ڕواندز یەك قوتابخانەی ڕوشدیە و سێ مەكتەبی منداڵان بوونی هەبووە (10). لە ئەنجامدا، ئەو ڕاستییەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە، لە ساڵی 1868 یەكەمین قوتابخانەی ڕوشدیە بە فەرمی لە رواندز دامەزراوە، تا نەمانی دەسەڵاتی عوسمانییەكان لەم شارە، نزیكەی نیو سەدە دەكات. پێویستی بە تویژینەوەی زێدەتر هەیە و پشكنینی وردی دەویت، هێشتا شتی شاراوە و بەنرخ هەیە لە نێو بەڵگەنامە و نووسراو و پەرتووكە كۆنەكان و ڕاستی و دروستی ئەم دیرۆكە ونبووە بخریتە بەر دیدەی خوێنەری كورد، دەكرێت بە جددی ئاوڕ لەم لایەنە و سەرجەم بوارەكانی دیكە بدریتەوە، ئەمەش بە كەسانی دڵسۆز و توێژەرە ماندوونەناسەكان دەكرێت و قۆڵی لێ هەڵماڵن و ئەم گەنجینە بەنرخەی نەتەوەی كورد، چیدیكە بە پەنهان و فرامۆشكراوی نەمینیتەوە.

سەرچاوە

1. ڕواندز. باڵەك. برادۆست، نووسین و كۆكردنەوەی مەلا ئەحمەدی حەداد دەرگەڵەیی، ئا: زرار محەمەد مستەفا، 2005، ل190_192.
2. فاضیل بیات، الموسسات التعليمية المشرق العربي العثماني، استانبول, 2013, ص97.
3. سەرچاوەی پێشوو، ل270_271.
4. د. نەوزاد یەحیا باجگر، ڕەواندز لە بەڵگەنامەكانی عوسمانی دا، بەرگی پازدە، هەولێر، 2018، ل124.
5. سەرچاوەی پێشوو، ل 126.
6. سەرچاوەی پێشوو، ل 125.
7. سەرچاوەی پێشوو، ل 132.
8. د. مهدی محمد قادر، التعليم فی جنوب كوردستان في العهد العثماني الاخير 1869_1918, اربيل, الطبعة الاول, 2021, ص 146.
9. سەرچاوەی پێشوو، ل.148
10. فەیسەڵ دەباغ، ڕواندز لە ساڵنامەكانی ویلایەتی موسڵدا، ئینسكلۆپیدیای هەولێر، چاپی یەكەم، 2009، ل 1470.

▪ لە ڕۆژنامەی خەبات، ژمارە(6601)، 9/10/2023 بڵاوكراوەتەوە.

دیمانەیەک لەگەڵ هونەرمەند بنار پیر داود.. هەڤپەیڤین- کامەران حاجی ئەلیاس

بنار پیرداود: سروشتی کوردستان زیاتر لە تابلۆکانم دا رەنگی داوەتەوە

بنار پیرداود: وانەی پەروەردەی هونەر لە قوتابخانەکان بە شێوەیەکی گشتی باشە

هونەرمەند "بنارپیرداود مەخموری" دەرچووی بەشی شێوەکاری پەیمانگای هونەرجوانەکانی هەولێرە،خاوەنی چەندین پیشانگای هاوبەش و تایبەتە،سروشتی کوردستان هەوێنی تابلۆکانیەتی ئەگەر تەرامانێک لە تابلۆکانی بکەیت،هەست دەکەین رەنگی شین بەسەری دا زاڵە بۆ زیاتر ئاگادار بوون بە کارە هونەرییەکانی بە چەند پرسیارێک بەسەرمان کردەوە.

*پێمان باشە بە کورتیەک باس لە ژیانی هونەری خۆت بۆخوێنەرانمان بکەیت.

- من (بنار پیرداود مەخموری) ، لە خێزانێکی هونەری ژیاوم،هەر لە قۆناغەکانی خوێندن حەزوئارەزووم بۆ نیگارکردن هەبوو لەوە بەشداری چەندین چالاکییە هونەریم کرد بەشداری پیشانگای سالانەی قوتابخانەکەم دەکرد، دوایی چوومە دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی هەولێرم بەشی شێوەکاری ئێستا مامۆستام لە پەروەردەی دەشتی هەولێر وە بەردەوامم لەکاری هونەری.
- تابلۆکانت زیاترسروشتین ئەمە بۆچی دەگەرێتەوە؟
- لەوەتەی پەیمانگام تەواو کردووە نیگاری تابلۆی سروشتیم کردووە بەکاری سەرەکی خۆم.ڕاستیەکەی خۆشەویستیەکی زۆرم بۆ سروشت و بەتایبەت سروشتە جوانەکانی کوردستان زیاتر سەرنجیان ڕاکشاوم ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی زیاتر ئەم سروشتە لە تابلۆکانم دارەنگ بداتەوە.

*رەنگ فاکتەرێکی سەرەکی تابلۆیە زیاتر ئەو رەنگانە کامەن

کە لە تابلۆکانت رەنگ دەدەنەوە؟

- من هەموو ڕەنگێک بەکار دەهێنم لە تابلۆکانم وە زۆر گرنگی بە ڕەنگی ئینتباعی دەدەم. لەهەمان کاتدا ڕەنگی شین زاڵە لەسەر تابلۆکانم ڕەنگی شین بە بینینی بینەر زۆر سەرنج ڕاکێشە و وە تابلۆش کە بەکاری دەهێنم جگە لە ئاسمان و ئاو زۆر زیاتر بەکار دەهێنم بۆ شوێنە سەبزەکان.
- قوتابخانەکانی هونەری شێوەکاری زۆرن تۆ زیاتر خۆت لە کامە قوتابخانە دەبینیتەوە؟
- هەموو قوتابخانەکان بینەری خۆی هەیە و وە جوانی خۆی هەیە من بەش بەحاڵی خۆم ئیش لەسەر قوتابخانەی ڕیالزمی دەکەم وەزیاتر هەست بە ئارامی دەکەم لەگەڵیان تابلۆکانم.
- لە کاتی کردنەوەی پیشانگا بینەر وەک پێویست نییە هۆکارەکەی بۆ چی دەگەڕێتەوە؟
- نەبوونی بینەر، ڕاستیەکەی بەڕێین ، بەداخەوە هونەر زیاتر پەیوەست بووە بە هونەری گۆرانی گوتن.واتە هەموو هونەرەکانی تر پشت گوێ خراوە تەنها گۆرانی گووتن نەبێت ، ئەویش ڕاگەیاندنەکان و سپۆنسەرەکان وایان لێکردووە هونەری شێوەکاری بینەری نەبێت . بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هونەرمەندی شێوەکاریش نایەتە پێشانگاکان ئەگەر زۆر زۆر برادەرت نەبێت بەداخەوە.

- ئەو هونەرمەندانە کامەن کە کاریگەریان لەسەر بنار هەبووە؟
- من زۆر زۆر سوپاس بۆ خوای گەورە دەکەم کە ئەو بەهرەی پێداوم.وە سوپاسی هەموو ئەو مامۆستا بەڕێزانە دەکەم هاوکارووە پشتگیرم بوونەوە تابلۆکانی مامۆستای هونەرمەند "جەوهەر محەمەد" کاریگەریان لەسەر من هەبووە.
- ئەو گرفت و کێشانە چین کە روبەرووی بەڕێزتان دەبنەوە لە کاتی نیگار کردن؟
- وەکو گرفت تووشی گرفتێکی لەو شێوەیە نەبوومەتەوە بەڵام تەنها هەندێ جار کاتێک وێنەی سەر دیوار دەکێشم هەندێ جار قوتابیان بێزارم دەکەم لەکاتی وێنەکێشان..ئەوەش هەموو کاتێک نا زیاتر دەست خۆشیە لەم دەکرێ بەڵام قوتابیەکان ئەوەندە لەم نزیک دەبنەوە زۆر جار پەنجەیان لە ڕەنگەکە داوەو لە وێنەکەیان داوە.
- وەکو مامۆستایەکی پەروەردەی هونەر وانەی هونەر لە نێو قوتابخانەکان تاچەند گرنگی پێداوە؟

- وانەی پەروەردەی هونەر لە قوتابخانەکان بە شێوەیەکی گشتی باشە بەڵام هەندێ گرفتیش هەیە ..وەکو نەبوونی ژوورێکی تایبەت بە نیگارکردن(نیگارگا).وە زۆر لە قوتابخانەکان مامۆستای وانەی هونەریان هەر نییە ئەوانەی بەڕاستی گرفتن چونکە قوتابخانەکان زۆربەی جار ناویان زیاتر بەناو دەبەتەوە بەهۆی ئەنجامی باش لە کاتی پێشبڕکێکان لە بابەتی هونەرو وەرزش.
*پرۆژەی داهاتووت چییە؟

- من تا ئێستا بەشداری 25 پێشانگای هاوبەشم کردووە لەهەموو شارەکانی کوردستان وە دوو پێشانگای تایبەتیم کردەتەوە. وە کاری داهاتووم پێشانگای تایبەتی سێیەمە تابلۆکانیشم هەمووی ئامادەیە تەنها سپۆنسەرێک هەبێت من پێشانگاکە دەکەمەوە.
- هەڤپەیڤین- کامەران حاجی ئەلیاس

کۆتایی ئەزمونێک بۆ ڕیسوایی.. عوسمانی حاجی مارف

بەبڕیاری دادوەری باڵای حکومەتی فیدراڵی عێراق، پەرلەمانی هەرێم لەکارەکانی دەرچوو، بەدوایدا هەڵوەشانەوەی کارەکانی ئەنجومەنی پارێزگا پەسەندکرا، ئەمە سەرەتایەکە بۆ هاتنە خوارەوەی هەمای

سەروەری سیاسی حکومەتی هەرێم و بە ئیعتبارکردنی، ئەم دیاردەیەش ئەو وێنەیە نیشان ئەدات کە هەر لەسەرەتاوە پێکهاتنی حکومەتی هەرێم بە پێداویستییەکانی کارێکی دیاریکراو ڕوخسەتی پێدراوە خۆی دامەزرێنێت، کە تا پرۆسەی پێکهاتنەوەی حکومەتی عێراق بە ئەنجامێک دەگات، بارزانی و تاڵەبانیش ئەم پرۆژەیەیان قەبوڵ کردوە، بۆیە هەر لەسەرەتاوە لەحکومەتەکەیاندا بە شێوەی بەڵێندەری و کۆمپانیای بازرگانی کاریان کردوە، تا دواهەناسەی کۆتایی حکومەتەکەشیان کەڵک نادەن لە هەوڵی بازرگانی و قاچاخچێتی و تاڵانچێتی زیاتردان.
پێدەچێت لایەنە سیاسیەکانی عێراق بەتایبەتی ئەو هێزە شیعانەی باڵادەستن لە حکومەتی عێراقدا، سەبەری خۆیان دەزیبەتەوەو دەرفەتی بەرەنگاربوونەوەی حزبە کوردیەکان و ئامانجەکانیان لە ڕێگەی بەرپەرچدانەوە بە دەسەڵاتی دادوەری عێراقەوە قۆستەتەوەو بە چەندین شێوە نیشانەیان لێدەگرنەوە، لە هەمان کاتدا لەم کارەیاندا بە هۆی زیاتر لێکترازانی بەرچاو لە بۆشایی فراوانی نێوان بارزانی و تاڵەبانی لە زۆربەی پرسەکاندا، ئەو کارەیان ئاسان تر بۆ دەچێتە بواری جێبەجێ بونەوە.
چاودێرانی سیاسی، بارودۆخی ناوچەکە لە باشیا نایخوێندنەوە، واقعیەتی ڕوداوەکانیش ڕاشکاوانە هەر ئەو حاڵەتە تاریکە دەخاتە ڕوو، ئەو هەڕەشە و بەردومانانەی ڕۆژانە بە سەر شارو گوندەکانی هەرێم دووبارە دەبنەوە، ئەوە نیشان ئەدات کەس نیە و کەس نەماوە بەرگری لە هەرێم و خەڵکی کوردستان بکات، لەم کەین و بەینەشدا بارزانی و تاڵەبانی و حزبەکانیان وەک بینەرێکی بێدەسەڵات وەستاون و بەبێ ئەوەی هیچ بەڵێن و هیچ پەرچەکردارێك نیشان بدەن، ئەم بێباکی و فەرامۆشیە مانای پەسەندکردنی ئەم دۆخە نالەباریە، بێدەسەڵاتانە لە چاوەڕوانی ئاڵوگۆڕێکدان کە چارەنوسی خۆشیان بە لێک نادرێتەوە.
لە سەرووی هەموو ئەوانەشەوە تەواوی حزبەکانی کوردستان بەجیا لەوەی بەدەست نەبوونی یەکڕیزی بڕیارو ڕێنەکەوتنەوە دەناڵێنن، تەنانەت لە کارە ئاساییەکانی ڕۆژانەشیاندا کاریگەری ئەو ڕێنەکەوتنە بەرجەستەبۆتەوە، لە هەمان کاتدا هیچ جۆرە متمانەیەک لە نێوان خۆیان و لەگەڵ هێزەکانی حکومەتی عێراقیشدا نەماوە، هیچ پابەندبونەکیان نییە تەنانەت بەو ڕێککەوتنانەی پێشوەختە لەنێوانیاندا واژۆ کراون، نابەرپرسیاریەتی و بێباکی بە ئەنقەست، تەواو زاڵە لەبەرامبەر پێداویستی و داواکاریەکانی خەڵکدا، سێ مانگە مامەڵە بەموچەوە دەکەن، زوربەی دامودەزگاکان ئیفلیج کراون، ڕۆشنایی هیچ ئومێدێک نابینرێت.
ڕێککەوتنی بەغدا و هەولێر بە ناردنی مانگانە 700 ملیار دینار بە

ماوەی سێ مانگ ناتوانێ یارمەتیدەری باشبونی دۆخی سیاسی هەرێم بێت، ل□ بەردەم ئەو پێشهاتو ئاڵوگۆڕانەی کەسەختتر تەحدای قەوارەی حکومەتی هەرێم دەکات و هەڕەشەیەکی مەترسیدارە لەسەر ژیان و گوزەرانی دانیشتوان. لە هەمان کاتدا ئەو دوو هەڵبژاردنەی ئەنجوومەنی پارێزگاکان و مانگی شوباتی داهاتوو بۆ هەڵبژاردنی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان لە دەورانێکی تەواو جیاوازی نالەباردا بەرەوڕووە ، کە ناکرێ پێشبینی جێبەجێکردنی یان شێوازی بەڕێوبردنی بە سەلامەتی و سەرکەوتویی لێبکرێت.

لەم کەین و بەینەدا هێزە شیعەکان و کوتلەکانیان توانیان سەرکەوتن بەسەر حزبە سوننەکان و حزبە کوردیەکاندا بەدەست بهێنن، تا ئەو ئاستەی لە یەکلایی کردنەوەی دەسەڵات لە حکومەتی عێراقدا بەهەر دوبەرکی و سەختیەک کە ڕیزەکانی خۆیانی گرتبوەوە، بەڵام “چوارچێوەی هەماهەنگی” باڵادەستی خۆی وەک کتلەیەکی شیعە لە حکومەتی عێراقدا سەلماندوە، لە هەموو لایەکەوە لە هەوڵی پێکهاتەی بە ناوەندگیری کردنەوەی سەرتاسەری حکومەتی عێراقدایە و راگەیاندنی کۆتایی عێراقی فیدراڵە، هەر ئەم ئاراستەیەش لەگەڵ هاوکاتی ئەو دۆخە نالەبارەی لە ناوچەکەدا وێنا دەکرێت، کەفشارێکی زیاترو مەترسیدارترە لەسەر حکومەتی هەرێم و پێگەی بارزانی.

کاریگەری زیاتری ئەم توندپێچیەی ئێستا لە سەر دۆخی پەیوەندی حکومەتی هەرێم و حکومەتی عێراق، کۆماری ئیسلامی ئێران بە ئاشکرا لە مەیداندایەو بەویست و پێداویستی و نەخشەکانی یاری بە دۆخەکە دەکات.

ئەو جیاوازیەی لە نێو ماڵی لایەنە کوردیەکان و ماڵی لایەنە سوننەکاندا هەیە لە هەمان کاتدا لەنێو ماڵی هێزە شیعەکانیشدا جیاوازی گەورەی سیاسی و مەزهەبی هەیە، بەڵام بە حکومی ئەوەی چوارچێوەی هەمەئاهەنگی تاڕادەیەک ڕەوتی ڕوداوەکانی لەڕێگەی جێگیربونی دەسەڵاتی سیاسیەوە هاتۆتە دەسەت و خاوەن پشتیوانی کۆماری ئیسلامی و بێدەنگی دەوڵەتی ئەمریکایە، بەخێرایی ئەو جیاوازیانە کۆنتڕۆڵ دەکرێت و پەرەسەندنەکەی دەوەستێنن. هەرچەندە جیاوازیی نێوان موقتەدا سەدرو نووری مالیکی و چوارچێوەی هەمەئاهەنگی چەندە گەورە و فراوان بن، بەڵام لە کۆتایدا بە یەک ئامانج یەکدەگرنەوە، ئەویش پێداگری و درێژەدان بە دەسەڵاتی شیعەیە لە عێراقدا.

سەرەڕای سەرکەوتنی سەدر لە هەڵبژاردنەکانی پەرلەماندا و چونە ناو هاوپەیمانی سێ قوڵی لەگەڵ بارزانی و سوننەکاندا، بەڵام بە ئاسانی پشتگوێی خستن وهاوپەیمانیەکەی بەجێهێشت و بە ئاسودەیی لە پرۆسەی سیاسی کشایەوەو مەیدانەکەی ڕادەستی چوارچێوەی هەماهەنگی کرد، کە

مالکی رۆڵی سەرەکی تیا دەبینێت، بەم شێوەیە لایەنە شیعەکان دەستیان کرد بە دەستبەسەرداگرتنی دەستەجەمعی دامەزراوەکانی دەوڵەتدا، ئەو نەخشانەی بۆ جێگیرکردنی ناوەندگیری حکومەتی عێراق لە بەرنامەیاندایە، کاری لەسەر دەکەن.
لە نێو واقعیەتی ئەم ئاڵوگۆڕانەی ناوچەکە و کێشمەکێشی ئێستای نێوان هێزە میلیشیاکانی عێراق و کوردستاندا، هاوسەنگی هێز بەجۆریك بە قازانجی چوارچێوە هەماهەنگی گوڕاوە، کە بارزانی و تاڵەبانی و تەواوی حزبەکانی بزوتنەوەی کوردایەتی و بە لایەنە ئیسلامیەکانیشەوە، دەرگیری سەرلێشێواوی و بنبەستێک هاتون، کە بۆ خۆشیان نازانن هەڵوەشانەوەی ئەزمونەکەیان ل□ بەردەم چ جۆرە کارەساتێکدا بەرەوڕوویان دەکاتەوە، یان ئەتوانین بە جۆرێکی تر بڵێین، ک□ تایی ئەم شانۆی ئەزمونە بەو تراژیدیایە پەردەکەی دادەدرێتەوە، کە دوای سی ساڵ لە خزمەتکردن و ملکەچی و سەرش□□□ی بۆ بەرژوەندی و سیاسەتەکانی ئەمریکا و تورکیا و ئێران…بەبێ ئەوەی هیچ پەیمان و واژۆی ڕێکەوتنێکی تۆمارکراویان هەبێت، ل□ بەردەم ئایندەی جێکەوتنی قەوارەی حکومەتی عێراقدا، بارزانی و تاڵەبانی ماڵئاواییان لێدەکرێت، گەر پێویست کات، لە باشترین حاڵەتدا ئەرکێکی سوکترو ڕیسواتریان پێدەسپێرن.
ئەم ئاراستەیە لەگەڵ خۆیدا بەگشتی کەمکردنەوەی شان وشەوکەتی بزوتنەوەی کوردایەتی لە تەواوی کوردستاندا هەڵدەگرێت و هەناسەی بەرگریان بەرتەسک دەکاتەوە، بۆیە پێویست دەکات بەرەی ڕادیکاڵ و ئینسان دۆست و ئازادیخوازو کۆمۆنستەکان لە عێراق و کوردستان بە گوڕو تینێکی شۆڕشگێڕانەوە، هاوشان و بە ڕا بەریکردنی ناڕەزایەتیە جەماوەریەکان بەر بە کارەساتی شکستەکانی بزوتنەوەی کوردایەتی و ئیسلامی سیاسی و باڵادەستی شیعەگەرا بگرن.

چەند سەرنجێک لەسەر شەڕی نێوان حەماس و ئیسرائیل.. عەبدوڵا

ساڵح

- ئەو دەستپێشخەریە و ئەو غافڵگیریەی حەماس کردی ودوێنێ بەیانی زوو گورزێکی کوشندەی وەشاندە ئیسرائیل بوو بە بەشێک لە مێژوو، تازە ئەگەر ئیسرائیل هەموو غەززە وێران و کاول بکا ناتوانێ قەرەبوی ئەم گورزە بکاتەوە، بەتایبەت کە سوپای ئیسرائیل لەباری تۆکمەیی و تواناوە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا یەکەم و لەسەر ئاستی جیهانیش هەژدەهەمە .
- ئەم شەڕە مێژووی سیاسی بنیامین نەتەنیاهۆ بەرەوکۆتایی دەبات.
- بزوتنەوەی فەتح ئەوەندەی تر خرایە پەراوێزەوە و ئەمەش یەکێک دەبێ لە بزمارەکانی سەر تابوتەکەی .
- ئێران و حەماس، دوای ئەوەی پر□س□□ی ئاساییکردنەوەی پەیوەندیە دیبلۆماسیەکانی بەشێک ل□ و□تانی عەرەبی لەگەڵ ئیسرائیل و ئەگەری هاتنە ناوەوەی سعودیە بۆ ئەم پرۆسەیە، بارودۆخێکی سیاسی تازەی لە ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست هێنایە کایەوە کە بووە هۆی ئەوەی ئەم دوو هێزە هاوپەیمانە(ئێران و حەماس) بخرێنە بازنەیەکی داخراوەوە وپەراوێزبخرێن، یەکێک لە ئامانجە سەرەکیەکانی ئەم شەرە هاتنەدەرەوەی ئەم دوو هێزەیە لەم بازنە داخراوە و لەم تەنگژەیە.
- ئەگەرچی هۆکاری مێژوویی زۆر هەیە بۆ هەڵگیرسانی شەڕێکی لەم جۆرە، بەڵام واڵا کردنی دەستی هێزە ڕاستڕەوکانی ئیسرائیل بۆ کوشت وکوشتاری فەلەستینیەکان بەتایبەت لە کەناری خۆر ئاوا(الضفة الغربية) و لەژێر چەتر وپارێزگاری حکومەتە ڕاستڕە و توندڕەوەکەی نەتەنیاهۆ، هۆکاری سەرکی ئەم شەڕ هەڵایسانەیە .
- خەڵکی سقیلی ئیسرائیل و فەلەستین، ئەگەرچی هەر ئەوان بوونەتە خۆراکی ئەم شەڕ وکوشتارە، بەڵام هیچ بەرژەوەندیەکیان لەشەڕەکەدا نیە .
- ئیسرائیل بە پشتیوانی هێزە ئیمپریالیستەکانی جیهانی و لە پێشیانەوە ئەمریکا، نایەوەێ ئەو زەویانەی لەشەری (١٩٦٧) داگیری کردوون دەستبەرداریان بێت و حەماسیش ئامانجی ئەوە نیە فەلەستین ببێتە دەوڵەتێک ئەگەر بەپێوەری ئەو نەبێ، ئەو دەیەوێ ئیمارەتێکی ئیسلامی نەک تەنیا لە غەززە بەڵکو لە کەناری خۆڕ ئاوا و لە شاری قودسیشا دامەزرێنێ بە هاوکاری

وپیشتیوانی ڕاستەوخۆی ئێران و ناڕاستەوخۆی تورکیای ئەردۆگان و قەتەڕ .

- تاکە ڕێگەی چارەسەری کێشەی فەلەستین ڕێبازی ئاشتی و دامەزراندنی دوو دەوڵەتی سەربەخۆیە بۆ فەلەستین و بۆ ئیسرائیل .

عەبدوڵا ساڵح

- ٨ – ١٠ – ٢٠٢٣